

סיפורו של ג'משיד

ב"סיפורו של ג'משיד" עוסק מנחם קפליוק בדמויות מרסיסי מיעוטים החיים עמנו בארץ. גיבוריו הם איש עדת הבהאים, שני שומרוני, נים, סודאני-מוסלמי ושבט בדווי-נוצרי החי בעבר-הירדן. סביב כל דמות רוקם המחבר סיפור שלם, המכניס את הקורא לעולם הסגור של כיתות קטנות ומגלה טפח—ולמעלה מזה—מחיהם.

ג'משיד הבהאי ורדואן סעדאתי הסודאני הם קרבנות המלחמה הנטושה בארצנו. הראשון נולד בכפר ליד הפינרת, למשפחה שנמלטה מפרס לפני עשרות-שנים בגלל רדיפות דתיות. בני המשפחה מצאו להם מקלט בכפרם עוד בזמן התורכים, נאחזו באדמה וטיפחו את חייהם המסורתיים. יחסי-קירבה קישרו אותם לקיבוץ שכן עד שבאו המאורעות והמלחמות, שהטילו את הכפר השקט לתוך הקלחת הרותחת. ג'משיד נאסר גם על-ידי הישראלים וגם על-ידי הערבים באשמת ריגול, והכפר הוכרז "אזור-בטחון" ותושביו הוגלו ממקומם. כאשר ג'משיד ורעיו מקבליים רשות לבקר בכפרם ההרוס והם עוברים בשטח הקיבוץ הידידותי, רואים הם מבעד לחלונות את חפצי האמנות המסורתית הפרסית שאותם שמרו מכל משמר, מקשטים את דירותיהם של חברי הקיבוץ.

רדואן סעדאתי נולד בעכו, בה גדל ובה הקים משפחה והתפרנס בדוחק. עם מלחמת-1948 נקלע למחנה שבויים מצרים. אחר ש-מחזירים את השבויים למצרים, עומדים לשלוח אותו לארצם. כל טענותיו שהוא יליד-הארץ אינן עומדות לו, ורק התערבותו של המחבר מונעת ברגע האחרון את שילוחו למצרים.

שני סיפורים אחרים עוסקים בשני שומרוני-נים, שהמחבר הכירם מקרוב. עדת השומרוני-נים הקטנה שמרה על ייחודה הדתי חרף שנאת שכניהם, שראו בהם עובדים-לעגל—כנראה בגלל קרבן-הפסח, שהשומרוני-נים שוק-

דים להקריבו בכל י"ד בניסן. באה מלחמת-1967 וסיבכה את גורל השומרוני-נים. ההלכה היהודית אינה מכירה בהם, ואינה מתירה גישואים בין יהודים לשומרוני-נים. גם האסי-לאם אינו מכיר בהם, ושומרוני-נים שביקש ל-התאסלם היה עליו להיעשות, ליום אחד לפחות, יהודי או נוצרי ורק לאחר-מכן ניתן לו לקבל את דת האסלאם. במקרה של אהבה בין שומרוני לבין יהודיה, כגון זה שמתאר קפליוק באחד הסיפורים, אין מוצא: שתי המשפחות אינן מסכימות לגישואים. סיפור אחד מתאר שומרוני החרד לרגע שתחזור שכם לשלטון ערבי, ואז עלולים הערבים לעשות לשומרוני-נים מה שעשו שמעון ולוי באנשי שכם.

ענין מיוחד יש בסיפור על הפרת אירוסים בשבט בדווי-נוצרי בשם שבאט, על שם החודש שבט. נראה שהערבים לא התייחסו באמון רב לבדווי-נוצרים ולא ראו בהם אנשי-מדבר מובהקים. בתוך השבט מהלכות אגדות אחרות הנוגעות לשמם, המובאות בידי קפליוק, המתמצא היטב במסורותיהם. העלילה סובבת על מעשה בהפרת אירוסין שבגללו התאבדה הכלה ושרפה עצמה באש. אך מסביב לסיפור פורש המחבר יריעה רחבה של אורח-חיים, מנהגים, יחסי אהבה, קנאה ותחרות, שנאה ונקמה המקובלים ב-שבט זה, שמסורתו המדברית משולבת עם האמונה הנוצרית.

י. פ.

הרוח לא יקח

הקורא את ספריו של א. אליאב יכול למצוא פיצוי על התקפחותו של אליאב בשטח-חיים ידוע, מתוך ההכרה שסופר רב-כשרון לפנינו המעניק לנו מזמן לזמן ספרים מעניינים. ספרים כגון "בין הפטיש והמגל", "הספינה אילואה", "קפיצת הדרך", "יעדים חדשים לישראל", וכן ספרו הפוליטי "ארץ הצבי", גישאו על שפתי רבים ומצאו קוראים רבים.

* אריה (לובה) אליאב: הרוח לא יקח; עם עובד, 1974; 240 עמ'.

* מנחם קפליוק: סיפורו של ג'משיד (סיפורים); ספרית פועלים, 1974; 224 עמ'.